René Guénon

EGYISTENHIT ÉS ANGYALTAN*

A MÁSUTT MÁR elmondottak lehetővé teszik a többistenhit születéséhez vezető tévedés természetének megértését: ez összességében véve a „társítás"[1] legszélsőségesebb esete, amely a princípiumok többségét teljesen önálló princípiumként szemléli, holott valójában nem mások és nem is lehetnek mások, mint a legfelső Princípium többé-kevésbé másodlagos arculatai. Magától értetődik, hogy e tévedés egyedül az isteni arculatokra vagy attribútumokra vonatkozó tradicionális igazságok meg nem értésének következménye lehet; ez a fajta nem-értés több-kevesebb elszigetelődött ember esetében mindig lehetséges, de általánossá válása, amely csak egy éppen eltűnő tradicionális forma szélsőségesen degenerálódott állapotának felel meg, kétségkívül sokkal ritkább volt, hogy szokványosnak higgyük. Mindenesetre egyetlen tradíció, bármilyen legyen is, sem lehet önmagában politeista; a modernek „evolucionista" nézetei mintájára készült „többistenhitű kezdet" minden természetes rend felforgatását jelenti, s valójában nem más, mint egyszerű tévelygés. Lényegét tekintve minden igazi tradíció egyistenhívő; pontosabban szólva, mindenekelőtt a minden dolog eredetét és feltételét képező legfelső Princípium[2] egységét erősíti meg, és ez a tradíciók keretén belül sajátos vallási formában megjelenő tételezés alkotja a voltaképpeni monoteizmust; azonban, feltéve, hogy e magyarázat egyáltalán szükséges a nézetek zűrzavarának elkerüléséhez, az egyistenhit ebbéli értelmét akadály nélkül kiterjeszthetjük a principiális egység valamennyi állítására. Másrészről, amikor azt állítjuk, hogy kezdetben szükségszerűen csak egyistenhit létezett, magától értetődik, hogy ennek semmi köze a kétségkívül sohasem volt, állítólagos „primitív egyszerűség" hipotéziséhez;[3] ahhoz, hogy e tekintetben minden félreértést elkerüljünk, elég megjegyezni, hogy az

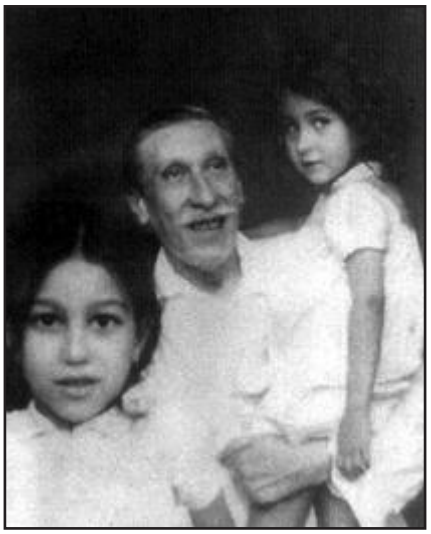
* Eredetileg: Monothéisme et angélologie. *Études traditionnelles* (Párizs) 47. évf. 255. sz. (1946. október–november) 385–389. o. Később in René Guénon: *Mélanges*. Szerk. Roger Maridort. Párizs, 1990,[2] Gallimard /Collection Tradition/, I. rész 2. fej. Első magyar nyelvű közlése: Monotheizmus és angelológia. *Axis Polaris* (Budapest) 2. sz. (2000) 27–30. o. *(A szerk.)*

[1] „Társításról" akkor beszélünk, ha a Princípiumon kívül bárminek önálló, saját létezést tulajdonítunk; a tulajdonképpeni egyistenhitnek természetesen számtalan fokozata lehet.

[2] Amikor legfelső Princípiumról beszélünk, akkor az ennek közvetlen konzekvenciájaként megjelenő „nem-kettősségről", a kizárólag a Lét szintjén megvalósuló egységről van szó; mindazonáltal e különbségtétel, miközben metafizikai nézőpontból a legnagyobb fontossággal bír, egyáltalán nem érinti az itt mondottakat, s ilyenformán általánosíthatjuk az „egyistenhit" kifejezés értelmét, és ezzel párhuzamosan, az egyszerűség kedvéért, a Princípium egységéről is beszélhetünk.

[3] Vö. *A mennyiség uralma és az idők jelei*, XI. fejezet. – Elég nehéz megérteni, hogy egyesek hogyan hihetnek egyszerre a „primitív egyszerűségben" és egy kezdeti többistenhitben, pedig így áll a dolog: ez megint egy furcsa példa a modern mentalitás számtalan ellentmondása közül.

egyistenhit minden kibontakozó lehetőséget el tud helyezni a különféle isteni attribútumokban, valamint, hogy az angyaltan, amely szorosan összefügg az attribútumok előbb taglalt szemléletével, valóban fontos helyet foglal el azokban a tradicionális formákban, ahol az egyistenhitet a legkimondottabb és leghatározottabb módon tételezik. Nincs tehát semmiféle összeegyeztethetetlenség, és az angyalok invokációja is, ha kizárólag „köztes égieknek" tekintik őket – vagyis követve, amit már mondtunk, hogy az isteni különböző arculatainak képviselői vagy kifejezői a formanélküli megnyilvánulás rendjében –, tökéletesen legitimnek és normálisnak tekinthető a legszigorúbb monoteizmus szerint.

René Guénon két gyermekével

Ebben a vonatkozásban rá kell mutatnunk a kortársaink számára oly kedves „történelmi" vagy ilyennek mondott nézőponttal való visszaélésekre, valamint a más alkalmakkor már tárgyalt „átvételek" elméletére. Csakugyan elég gyakran találkozhatunk például azzal az állítással, hogy a zsidók a babiloni fogság előtt nem ismerték az angyalokra vonatkozó tudást, és egyszerűen a káldeusoktól vették át; mások azt a nézetet támogatják, hogy az egész angelológia, ahol egyáltalán előfordul, ugyanúgy a mazdaizmusból származik. Világos, hogy a hasonló állítások magától értetődően azt feltételezik, hogy csak egyszerű „elgondolásokról" van szó, a kifejezés modern és pszichológiai értelmében, vagyis minden valós alapot nélkülöző elképzelésekről, miközben számunkra és azok számára, akik a tradicionális nézőpont oldalán állnak, éppen ellenkezőleg, a valóság bizonyos rendjének tudását jelentik; egyáltalán nem értjük, hogy egy ilyen tudásnak miért kellene „átvétel" eredményének lennie – egyik doktrínából egy másikba kerülve –, miközben nagyon jól látjuk, hogy e tudásnak egyaránt és ugyanúgy mindkét doktrína szerves részének kell lennie, mivel mindkettő egy és ugyanazon igazság kifejeződése. Azonos értékű tudásokkal találkozhatunk s kell is találkoznunk mindenfelé; és amikor azonos értékű tudásokról beszélünk, akkor ezen keresztül maguknak a tudásoknak az alapjáról van szó, ám az ilyen vagy olyan tradicionális forma sajátos megjelenésére történő alkalmazás miatt különböző módokon nyilvánul meg és fejeződik ki.[4] Ezzel kapcsolatban azt mondhatjuk, hogy az angyaltan vagy megfelelője, bármi legyen is a kifejezés, amivel szorosabban jelölik, minden tradícióban megjelenik; és hogy egy példával szolgáljunk, emlékezzünk a hindú tradíció *dévá*ira, amelyek valójában a judaista, keresztény és iszlám tradíció angyalainak pontos megfelelői. Mindenesetre, ismétel-

[4] Korábban már céloztunk az angelológia és a különböző tradíciók szent nyelvei között létező összefüggésre; ez a szóban forgó alkalmazás igen jellegzetes példája.

[5] Az első esetre példaként hivatkozhatnánk a keresztény teológia angyalokra vonatkozó részére (egyébként a tágabb értelemben vett exoterizmus itt természetesen egyedül az elméleti szemléletmód vonalán helyezhető el), míg a második esetre a héber tradíció „gyakorlati Kabbaláját" említhetnénk.

jük meg, a szóban forgó angyaltant a tradíció azon részeként határozhatjuk meg, amely a megnyilvánulás formanélküli vagy egyénfeletti állapotaira vonatkozik, függetlenül attól, hogy egyszerű elméleti megfogalmazás vagy ezen állapotok tényleges megvalósítása.[5] Egyértelmű, hogy ez önmagában a legcsekélyebb mértékben sem hasonlít valamiféle többistenhitre, akkor sem, ha a politeizmus, mint említettük, csak ennek nem-értéséből származhat; de akik kiállnak a többistenhitű tradíciók léte mellett, mikor „átvételekről" beszélnek – amit az imént példákkal illusztráltunk –, úgy tűnnek, mintha azt szeretnék sugallni, hogy az angyaltan, magán az egyistenhiten belül, politeista „kontaminációt" nyilvánít meg! Ez ugyanazt jelenti, mintha azt mondanánk, hogy maga a szimbolizmus bálványimádásból származik, holott éppen a bálványimádás az, amely bizonyos szimbólumok meg nem értésének a következménye; ez a dolgok közötti különbségek nem-figyelembevétele, és tegyük hozzá, e párhuzam teljes mértékben elégséges ahhoz, hogy a dolgok most említett teljesen abszurd szemléletére fényt derítsen.

Végezetül idézzük Jakob Böhmét, aki a rá jellemző sajátos terminológiával és kissé talán homályos kifejezésmóddal pontosan írja le az isteni arculatok és az angyalok közötti összefüggéseket: *„Az angyalok teremtésének van kezdete, azonban az őket alkotó erők soha sem ismerték a kezdetet, ezek az erők az örökkévaló kezdet születésének tanúi… Az angyalok a kinyilatkoztatott Ige, az örökkévaló, sötét, izzó és ragyogó természet, az isteni kinyilatkozás kívánságának fiai, akiket »teremtett« képekké* (azaz egymástól elszigetelt teremtményekben szétszabdalttá) *alakítottak át."*[6] Máshol a következőket mondja Böhme: *„Minden egyes angyali herceg Isten megszólaló jelképeként Isten nagy nevét viseli."*[7] Idézhetnénk még A. K. Coomaraswamy az általunk most kifejtettekkel teljesen egybevágó szavait, aki miután ugyancsak idézte az utóbbi mondatot, összehasonlította különböző »Istenekre« vonatkozó szövegekkel, egyaránt felhasználva a görög és a hindú tradíció iratait: *„Szükségtelen szólni arról, hogy Isten ilyesfajta sokfélesége nem többistenhit, mivel mindegyik a Legfelső Istenség angyali természetű alávetettje, amelyből eredetüket is merítik, és amelyben, amint azt oly gyakran említik, ismét eggyé lesznek."*[8]

„(…) az angyalok invokációja is (…) tökéletesen legitimnek és normálisnak tekinthető a legszigorúbb monoteizmus szerint."

Ford. Németh László Levente

[6] *Mysterium magnum* VIII. 1.

[7] *De Signatura rerum* XVI. 5. – Az első teremtéssel, „Isten felharsanó szavával" kapcsolatban lásd *Megjegyzések a beavatásról,* 304–305. o. [A magyar kiadásban (Debrecen, 2002, Kvintesszencia) 300–303. o. *(A szerk.)*]

[8] What is Civilization? In *Albert Schweitzer Festschrift.* – Ezzel kapcsolatban Coomaraswamy úr idézi Philónt is, aki az angyalokat a platóni értelemben vett „Ideákkal", avagy „örök Értelmekkel" azonosítja, melyeket az isteni Értelem, vagy követve a keresztény teológia szóhasználatát, a „posszibilitások helyének" tekintett Ige foglal magába.